

Rapport

Enquête Buurtbewoners

's-Gravendijkwal Rotterdam

November 2002

A.C. Bos (ab@bidc.nl)
L.P. van Rhijn (post@lpvanrhijn.nl)

INLEIDING

De 's-Gravendijkwal is een bijzondere straat in Rotterdam. Voor een deel weerspiegelt de straat nog de oude en rijke historie van het vroegere Oude Westen, anderzijds hebben uitgaansgelegenheden, een overmaat van opvanghuizen en de grote verkeersintensiteit een schadelijke uitstraling op dit van origine zo mooi stuk Rotterdam. Dit is jammer, omdat zeel veel mensen in of door deze straat komen (vanwege het doorgaande karakter en het karakter als uitgaansstraat) die er niet wonen, maar er wel een matige en verwaarloosde indruk aan overhouden.

Bij de bewoners leeft echter een ander gevoel. Men is hier van mening dat juist deze straat, liggend met één zijde in het stadsdeel Centrum, en met de andere zijde in het stadsdeel Delfshaven, een visitekaartje voor de stad zou moeten zijn voor al deze doorgaande passanten.

Nadat in maart-april 2001 een succesvolle enquête met betrekking tot de parkeerproblematiek aan de 's-Gravendijkwal werd afgerond, vonden de initiatiefnemers van deze enquête het nu tijd om opnieuw een inventarisatie te doen naar de problemen en wensen van de bewoners van de 's-Gravendijkwal.

Hiervoor bestonden meerdere redenen:

- veel oude panden zijn door hun –veelal nieuwe- eigenaren opgeknapt en geschikt gemaakt voor bewoning, waarvoor veel particulier geld is geïnvesteerd
- Ondanks dat enkele opvanghuizen voor verslaafden hun activiteiten hebben verminderd, is de toeloop en doorloop van verslaafden en dallozen, nog steeds groot, en zijn de inbraken in auto's nog steeds aan de orde van de dag en is de vervuiling buitengewoon groot. Hierbij moet worden opgemerkt dat het straatverbod, zoals uitgevaardigd door burgemeester Opstelten, een duidelijke positieve uitwerking op hiergenoemde problemen heeft gehad. Dit straatverbod is echter tijdelijk en er is niet onmiddellijk reden om aan te nemen dat voornoemde situatie niet weer zal terugkomen.
- De 's-Gravendijkwal is een van de drukste stadsverkeerswegen in Nederland. Dagelijks rijden hier duizenden auto's met grote snelheid over de hoofdweg en over de ventwegen. De bijkomende verkeersoverlast en de luchtverontreiniging zijn niet meer passend in een straat waarin steeds meer kinderen wonen. Recent onderzoek van de universiteiten van Utrecht en Maastricht, i.s.m. het RIVM en TNO Zeist heeft aangetoond dat mensen die langs drukke verkeerswegen wonen, eerder sterven dan anderen (zie de bijlage). Dit is geen prettig vooruitzicht voor ouders en kinderen. Ook door bewoners wordt veel geklaagd over luchtkwaliteit als gevolg van het verkeer en over onveiligheid door te hard rijden.

Op de volgende pagina is de enquête opgenomen zoals die voor dit initiatief is opgesteld. We hebben geprobeerd de enquête zo eenvoudig en kort mogelijk te houden. Daardoor zijn wellicht enkele punten niet goed tot hun recht gekomen. We hebben dit getracht te voorkomen door respondenten ook hun eigen wens in een blanco veld te laten invullen. In totaal zijn er 335 enquêteformulieren rondgebracht, die op meerdere plaatsen konden worden ingeleverd. 24% is binnen vier weken getourneerd. Dit lijkt niet veel, maar als rekening wordt gehouden met veelvuldige tijdelijke bewoning in appartementen en een grote hoeveelheid buitenlanders die hier wonen en niet gereageerd hebben, zijn de opstellers zeker tevreden met dit resultaat.

Enquête formulier

Aan de bewoners van de 's Gravendijkwal en direct omwonenden.

Beste bewoners,

Onderstaand een kleine enquête om te kijken wat er bij u leeft om de straat veilig en minder onaangenaam te maken. Wij willen de resultaten gebruiken ter ondersteuning van onze correspondentie naar de desbetreffende instanties. Het gaat niet om persoonlijke wensen, maar om de grote gemene deler. Uw naam wordt verder niet vermeld.

Graag een 'X' bij uw mening:

Uw Waardering	totaal niet belangrijk	niet belangrijk	neutraal	belangrijk	zeer belangrijk
Fietsmarkering zodat auto's er geen 2-baans weg van kunnen maken					
Flitspaal bij kruispunten (auto's geven extra gas om vervolgens alsnog door rood te rijden)					
Flitspaal bij het kruispunt Middellandstraat (zeer gevaarlijke situaties door linksafslaand verkeer vanaf de Kruiskade)					
Camera toezicht om wildplassers, graffiti, vervuilers, auto-inbrekers en spuitende verslaafden te ontmoedigen)					
Maximumsnelheid voor auto's (max. 30 km)					
Snelheidscontrole er wordt veel te hard gereden op de ventweg.					
Dubbelparkeerders bij Koolmees vormen een groot gevaar voor fietsers, zeker in combinatie met auto's die op die plaats vanaf de hoofdweg alsnog de ventweg opscheuren (bv omdat men een file op de hoofdweg ziet staan.)					
Horeca-instellingen verplichten vuilnisbakken te plaatsen en schoon te houden teneinde vervuiling met etenswaren tegen te gaan					
Meer straatreiniging De vervuiling van de straat is immens. Twee dagen na een schoonmaakbeurt ligt de stoep alweer bezaaid met papier, plastic zakken, en allerhande troep.					
Verdiepen en overkapping van de volledige hoofdweg Waarschijnlijk toekomstmuziek, maar wat vindt u ervan?					
Begroeiing van de tussenberm met de hoofdweg om geluidsoverlast te verminderen en het zicht op al het blik op de weg te verminderen					
Meer straatverlichting of verlichting aan de huizen om heimelijk wangedrag in nachtelijke uren tegen te gaan					
Bewoners moeten hun huisvuil niet al 's avonds buiten zetten. Enorm veel vuilnis komt op straat doordat vandalen of mensen uit de cafe's 's nachts de zakken kapot trappen					
Willen wij hier raamprostitutie? D'66 wil alle prostitutie die nu op de Keileweg zit, naar de 's-Gravendijkwal verplaatsen. Moet hiertegen in actie worden gekomen?					
Er is een plan voor het oprichten van een bewonersorganisatie ten behoeve van de leefbaarheid, de veiligheid en het aanzien van de straat. Zou u van deze organisatie lid willen worden of anderszins een bijdrage willen leveren?					
suggestie)					

Graag de enquête retour op 's-Gravendijkwal 67 of 85.

Met vriendelijke dank en groet, Arie Bos, Leonard van Rhijn

afz:

huisnr: ...

Resultaten

Onderstaande tabel geeft de resultaten weer voor de 77 ontvangen en ingevulde formulieren.

77	= totaal ontvangen enquetes
335	= aantal uitgedeelde enquetes
23	= % ontvangen

totaal niet	niet belangrijk	neutraal	belangrijk	zeer belangrijk	
-------------	-----------------	----------	------------	-----------------	--

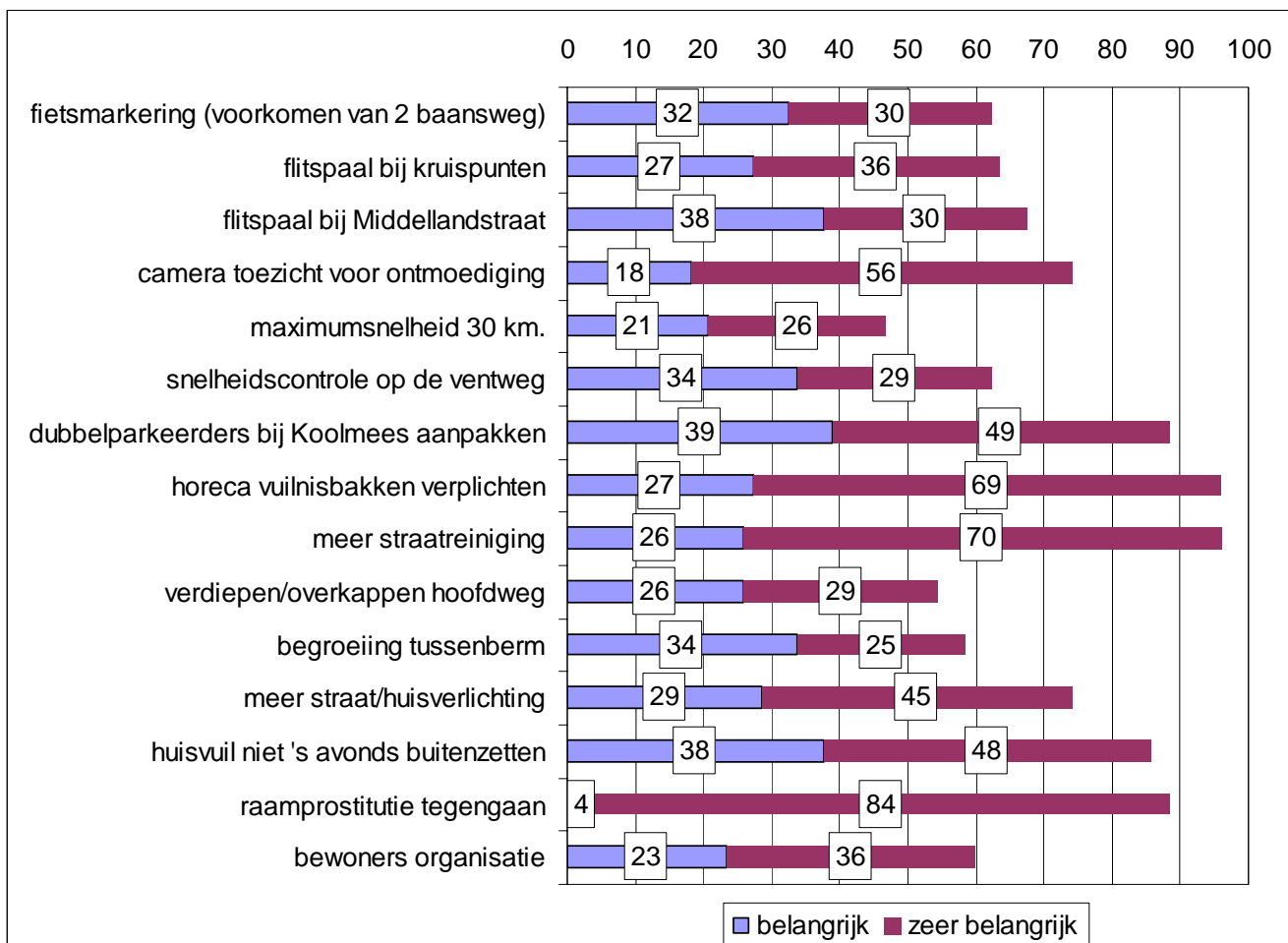
1	Fietsmarkering zodat auto's er geen 2-baans weg van kunnen maken	5	8	16	25	23	77
2	Flitspaal bij kruispunten	4	6	18	21	28	77
3	Flitspaal bij het kruispunt Middellandstraat	3	2	20	29	23	77
4	Camera toezicht voor ontmoediging wildplassers, graffiti, vervuilers etc.	3	4	13	14	43	77
5	Maximumsnelheid voor auto's (max. 30 km)	3	15	23	16	20	77
6	Snelheidscontrole op de ventweg er wordt veel te hard gereden op de ventweg	4	8	17	26	22	77
7	Dubbelparkeerders bij Koolmees		1	8	30	38	77
8	Horeca-instellingen verplichten vuilnisbakken te plaatsen			3	21	53	77
9	Meer straatreiniging		1	2	20	54	77
10	Verdiepen en overkapping van de hoofdweg Wat vindt u ervan?	4	4	27	20	22	77
11	Begroeiing van de tussenberm met de hoofdweg	4	5	23	26	19	77
12	Meer straatverlichting op straat of aan de huizen	2	6	12	22	35	77
13	Bewoners moeten hun huisvuil niet al s avonds buiten zetten		3	8	29	37	77
14	Raamprostitutie tegengaan?		1	8	3	65	77
15	Bewonersorganisatie		1	30	18	28	77

Resultaten

Onderstaande tabel geeft de resultaten in percentages weer voor de 77 ontvangen en ingevulde formulieren.

verdeling resultaten in %

	totaal niet	niet belangrijk	neutraal	belangrijk	zeer belangrijk	
1 fietsmarkering (voorkomen van 2 baansweg)	6	10	21	32	30	100
2 flitspaal bij kruispunten	5	8	23	27	36	100
3 flitspaal bij Middellandstraat	4	3	26	38	30	100
4 camera toezicht voor ontmoediging	4	5	17	18	56	100
5 maximumsnelheid 30 km.	4	19	30	21	26	100
6 snelheidscontrole op de ventweg	5	10	22	34	29	100
7 dubbelparkeerders bij Koolmees aanpakken			10	39	49	99
8 horeca vuilnisbakken verplichten			4	27	69	100
9 meer straatreiniging		1	3	26	70	100
10 verdiepen/overkappen hoofdweg	5	5	35	26	29	100
11 begroeiing tussenberm	5	6	30	34	25	100
12 meer straat/huisverlichting	3	8	16	29	45	100
13 huisvuil niet 's avonds buitenzetten		4	10	38	48	100
14 raamprostitutie tegengaan		1	10	4	84	100
15 bewoners organisatie		1	39	23	36	100

Voorlopige conclusies

Van de 5 mogelijke interessevelden (totaal niet, niet belangrijk, neutraal, belangrijk, zeer belangrijk) hebben we gekeken naar het percentage van de velden 'belangrijk' en 'zeer belangrijk'. Wanneer de som van beide groter is dan 60%, wordt het betreffende item geacht een speerpunt te zijn in de aanpak van problemen in de straat. (Deze interpretatie is vanzelfsprekend arbitrair, en zou door een ieder op eigen wijze kunnen worden ingevuld.)

Conclusie 1:

Het meest belangrijk vinden bewoners de aanpak van:

vervuiling

- meer straatreiniging in het algemeen (96%)
- reiniging van afval afkomstig uit horecagelegenheden door die gelegenheden zelf (96%)
- bewoners discipline inz. het voortijdig buitenplaatsen van huisafval (86%)

verkeer

- dubbelparkeerders (m.n. bij horecagelegenheden) (88%)
- fietsmarkeringen (62%)
- flitspaal bij kruispunten (65%)
- snelheidscontrole op ventweg (63%)

veiligheid

- cameratoezicht (74%)
- meer straat/huisverlichting (74%)

algemeen

- (raam)prostitutie tegengaan (88%)

Conclusie 2:

Ondanks het drukke verkeerskarakter van de straat en de grote mate van flexibele bewoning, blijken veel bewoners er dezelfde opvattingen op na te houden als het gaat om de problemen en dat men actie verlangt ter verbetering of opheffing daarvan;

Conclusie 3:

Uit de reacties blijkt dat mensen op/aan de 's-Gravendijkwal willen wonen en eraan willen bijdragen dat de leefbaarheid in algemene zin wordt geoptimaliseerd. Men voelt het bijzondere karakter van de straat goed aan en is van mening dat de Gemeente Rotterdam meer aandacht zou moeten besteden om hierdoor ook de vele buitenstaanders die van de weg gebruikmaken, een goede indruk van Rotterdam te geven.

Conclusie 4:

Bewoners uit de zijstraten zijn betrokken bij de hoofdweg. Er is een groep die zich mede heeft opgegeven om deel uit te maken van het bewonerscomité.

Bij deze willen we dit mini-onderzoek afsluiten. Het rapport zal worden aangeboden aan de Wijk Ontwikkeling Maatschappij en aan de op te richten bewonersorganisatie. Ook zal het ten behoeve van alle bewoners worden gepubliceerd op www.bidc.nl/bewonersenquête.html.

Rotterdam, 28 oktober 2002

Commentaren bij de enquête september 2002

Om privacy redenen zijn de namen en adressen van de inzenders weggelaten; deze zijn wel bekend bij de onderzoekers.

Commentaar
wil meewerken, bezoekt inspraakavonden
heeft de gem. aangeschreven voor afvalbakken en 30 km. zone
heeft contact met de Roteb voor zijn vuil. Wil horeca erop aanspreken.
klaagt over hondenpoep; wil 's nachts meer politie op straat.
wil graag een bew.org. (maar durft zelf niet wegens pers. wisseling en de nedse. taal)
graag meer en betere fietsenrekken
camera's ook in hallen en op binnenterreinen
boetes bij neerzetten van vuil op niet Roteb dagen; vaker legen van glas- en papierbakken
juigt bewonersinitiatief toe
zijn tegen gebruikersruimten ivm verhoogde kans op auto inbraken
Fel tegen raamprostitutie. Wil dat bedrijven en huurdersorganisaties ook mee ageren.
bewoners ook zelf straatreinigen; geen bezw. tegen rosse buurt; tegen meer camera's en politie (heeft gecorrespondeerd met Kees van Loon, fractievoorzitter D'66 Delfshaven)
vindt dit een goed initiatief, maar zet vraagtekens bij de mentaliteit van de bewoners zelf.
ziet veel ongelukken gebeuren op de kruising SG en Middellandstraat
willen meer fietsboxen
wil vervuilers strenger beboet hebben
wil meedoen met de bewonersorganisatie
ergeren zich aan straatvuil; wil meer groen; meer fietsenboxen; plein leefbaarder maken
graag camera's voor ontmoediging niet toelaatbare zaken
ventweg richting Eneco vaak geblokkeerd voor rechtsaf door verkeer dat de hoofdweg op wil
heeft zelf ook al actie gevoerd tegen D'66 beleid.
verantwoording straatreiniging ligt ook bij de bewoners
geen brommers/fietsers op de stoep
Sexclubs weg (zeker geen uitbreiding); burgerwacht invoeren
bewonersorganisatie kan beter aansluiten bij Boulevard voor effectiever werk ipv dubbel werk
Bedrijven eigen containers en alleen op Rotebdagen aanbieden; autowrakken verwijderen
jaarlijks een borrel om ook de leuke dingen te kunnen bespreken
wil samenwerking met omliggende straten
geen rosse buurt gewenst; evenmin junks
wil eventueel meedoen bew. organisatie (tel. ??)
ergert zich 18 jaar aan uitzicht op lege panden; wil met zijn allen naar het Stadhuis
ergernis aan hondenpoep
gem. moet de slooppanden niet jarenlang leeg laten staan en laten verrotten
wil meedoen met de bewonersorganisatie
betere handhaving huidige regelgeving (ipv nieuwe regels)
Opheffen voorrangskruispunten Schietbaan- en Schermlaan
meent dat de D'66 alleen maar uit is op kwalitatieve bordelen
graag geen enquêtes meer met moeilijke woorden zoals "ventweg"
meer betrokkenheid en surveillance van de politie
auto gestolen, staat op de camera, politie doet er niets mee, auto weg ondanks gefilmd
VVE Tunnelzicht participeert graag; wil meedoen met overleg
melden in een brief dat hun bezoekers mee kunnen helpen met het schoonhouden van de straat
willen actie tegen wateroverlast; willen meedoen met de organisatie
grote (stenen) vuilcontainers waar junks niets uit kunnen halen
bewoners meer betrekken bij de straat (schoonhouden, onkruid verwijderen)
Actievere rol reinigingspolitie
snelheidsbeperking ventweg; fietsstrook
meer vuilnisbakken en vaker legen
vuilnisbakken trekken ook juist vuil aan; graag meer fietsenrekken
fluisterasfalt; voorstander van flitspalen (zie Maaskade)
's nachts meer blauw; vaak dronken mensen 's nachts op straat (lawaaï + ruziemaken)
diagonale parkkervakken voor meer plaatsen; boetes bij vervuiling op straat
willen op de hoogte blijven vd bew. org.; graag fietsmarkering en tegen 2-baans weggedrag
meer fietstrommels; vuilcontainers bij opvanghuizen; meer lantaarns
mooie straatverlichting aan de gevels
overlast van zwervers en drugsgebruikers en vervuiling op straat (mn door deze lieden)
verkeersdrempels op de ventweg
overige algemene opmerkingen:
• goed initiatief deze enquête
• geen raamprostitutie e.o. (uitbreiding) rosse buurt

NRC Handelsblad - Binnenland, vrijdag 18 oktober

Drukke weg geeft meer sterfte

Vervuilde lucht oorzaak

Door een onzer redacteurs

Mensen die langs drukke wegen wonen, sterven eerder dan andere mensen. Er is een samenhang tussen luchtverontreiniging door wegverkeer en verhoogde sterfte aan aandoeningen van hart en luchtwegen.

Dat blijkt uit een gezamenlijk onderzoek van de universiteiten in Utrecht en Maastricht, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en TNO Zeist. Het onderzoek wordt vandaag gepubliceerd in het tijdschrift *The Lancet*.

De onderzoekers hebben gebruik gemaakt van gegevens uit een al sinds 1986 bestaande grote Nederlandse zogenoemde cohortstudie naar de relatie tussen voeding, kanker en sterfte. Uit de totale groep van 120.000 oudere volwassenen tussen de 55 en 69 jaar is een willekeurige steekproef van 5.000 personen onderzocht. Voor hen is een schatting gemaakt hoe hoog de luchtverontreiniging op hun woonadres was, met speciale aandacht voor luchtverontreiniging door wegverkeer.

Binnen deze groep bleek dat mensen die kampen met hogere luchtverontreiniging eerder overleden dan andere mensen. Dit gold vooral voor de groep mensen die langs een zeer drukke weg woonde, ongeveer 5 procent van de onderzochte personen. Het risico op vervroegde sterfte door hart- en longaandoeningen was bijna een factor twee verhoogd. Ter vergelijking: voor rokers is het risico met een factor 3,5 verhoogd ten opzichte van niet-rokers. Deze relatie bleek niet te gelden voor andere aandoeningen. In het onderzoek is rekening gehouden met andere risicofactoren zoals roken en voeding.

Dit onderzoek is het eerste onderzoek waaruit aanwijzingen komen dat wonen langs een drukke weg samengaat met verhoogde sterfte. Omdat de onderzoeksgroep vrij klein was, stellen de onderzoekers, zijn de resultaten nog geen definitief bewijs. De onderzoekers zijn daarom met subsidie van een Amerikaans instituut bezig met een vervolgonderzoek.

Er is al wel veel onderzoek gedaan naar luchtverontreiniging nabij drukke wegen en andere effecten op de gezondheid. Duidelijk is dat vooral kinderen langs drukke wegen meer luchtwegklachten hebben.

Copyright: NRC Handelsblad

NRC Handelsblad - Binnenland, zaterdag 19 oktober

'Houd kinderen weg bij de snelweg'

Door onze redacteur Arjen Schreuder

Wie dichtbij een drukke weg woont, heeft twee keer zoveel kans te overlijden aan hart- en vaatziekten of aan een longaandoening. „Dit is een serieuze zaak. Het gaat niet om maanden maar om jaren van iemands leven.“

De bezoekers van een informatieavond over luchtvervuiling, afgelopen week in Maastricht, waren bezorgd. De lucht is verre van schoon, vooral langs de met stoplichten bezaaide autosnelweg A2 die dwars door de stad ligt. „Veel mensen denken dat het hier zo leuk wonen is, maar ze beseffen niet wat er met hun gezondheid gebeurt“, zegt iemand. Een ander wijst op het verslechterde imago van de stad. „Mensen gaan liever in Heerlen wonen, omdat daar de lucht schoner is.“ „De mensen moeten gewaarschuwd worden: als u kinderen heeft, ga dan niet bij een drukke snelweg wonen.“ Laat nu de gemeente tonen wat zij waard is, zegt een man met overslaande stem: „Het is belachelijk dat hier parkeergarages middenin de stad zijn, waarvoor mensen eerst zeventien keer een rondje door het centrum moeten rijden. De gemeente is verantwoordelijk voor onze verslechterde gezondheid!“

Maastricht behoort samen met Rotterdam, waar onlangs door Rijkswaterstaat een verlaging van de maximumsnelheid is ingevoerd om de luchtkwaliteit in Overschie te verbeteren, tot de steden waarvan een deel van de inwoners zwaar lijdt onder luchtvervuiling. Lange tijd is de toename van aandoeningen aan de luchtwegen toegeschreven aan het zogenoemde binnenmilieu, aan roken en aan huisstofmijt. „Maar we komen er steeds meer achter hoe belangrijk het buitenmilieu is, en dan met name de vervuiling door het wegverkeer“, zegt prof.dr. Onno van Schayck, hoogleraar huisartsgeneeskunde aan de Universiteit Maastricht. De universiteit doet onderzoek naar de relatie tussen het wonen langs de autosnelweg A2 („Het enige stukje van de Route du Soleil met stoplichten“) en de gezondheid van kinderen.

Meer duidelijkheid over de schade door wegverkeer komt nu van een Nederlands onderzoek, gisteren gepubliceerd in *The Lancet*, van de universiteiten van Utrecht en Maastricht, het RIVM en TNO Zeist. Uit het onderzoek blijkt dat er een samenhang bestaat tussen luchtverontreiniging door wegverkeer en verhoogde sterfte aan aandoeningen van hart en longen.

Oudere mensen die gedurende langere tijd langs een drukke weg wonen, hebben een bijna twee keer zo grote kans om aan deze aandoeningen te overlijden als ouderen die elders wonen, zo stelt onderzoeker dr.ir. Gerard Hoek, epidemioloog aan het Institute for Risk Assessment Sciences aan de universiteit van Utrecht. Tot de risicogroep behoren volgens de onderzoekers mensen die binnen honderd meter van een rijksweg of een provinciale weg wonen, alsmede mensen die binnen vijftig meter van een drukke stadsweg wonen, dat wil zeggen een weg die een belangrijke ontsluiting biedt aan wijken met meer dan vijftigduizend inwoners.

Onderzocht is de blootstelling van deze mensen aan stikstofdioxide en 'zwarte rook' ofwel roet, onverbrande partikels die deel uitmaken van de verzamelcategorie fijn stof en die vooral afkomstig zijn van vrachtwagens. Optrekkende dieseltrucks, zoals op de A2 in Maastricht met alle stoplichten, zijn de grootste vervuilers.

Het onderzoek is een voortzetting van eerder Amerikaans onderzoek, waaruit blijkt dat stedelingen door de algemene luchtvervuiling in de stad al een iets grotere kans hebben, een factor 1.3 om precies te zijn, om aan hart- en vaatziekten en luchtwegaandoeningen te overlijden dan in een „schone“ situatie. Zo'n geheel schone omgeving bestaat ook in Nederland eigenlijk niet, onderstreept Hoek. „De blootstelling op het platteland in Groningen aan luchtvervuiling is minder dan in de grote steden, maar ook daar waait er van alles vanuit Rotterdam of vanuit het Ruhrgebied.“

Uit het onderzoek blijkt niet hoe veel korter een mensenleven langs drukke wegen duurt dan in verder weg gelegen woningen. Hoek: „We hebben gekeken hoeveel mensen tussen de 55 en 69 jaar aan de aandoeningen stierven. Dat waren er langs drukke wegen meer. Maar uit Amerikaans onderzoek is wel gebleken dat de algemene luchtvervuiling in de steden leidt tot een kortere levensduur van één tot twee jaar, en met onze resultaten kun je er wel van uitgaan dat die periode zeker niet kleiner is. Het gaat niet om mensen die net even een paar maanden langer hadden geleefd als ze die ene ontsteking de baas hadden kunnen blijven. Dit zijn serieuze zaken.”

De resultaten van het onderzoek geven, aldus de wetenschappers, verdere ondersteuning aan beleid om luchtvervuiling door wegverkeer te beperken. Hoek: „Het minste wat je erover kunt zeggen is dat het niet verstandig is om nieuwe situaties te creëren. Maar daar hebben de inwoners van Maastricht en Rotterdam niet veel aan. Ramen en deuren dichthouden is weinig effectief, omdat fijn stof door gaten en kieren heen dringt. Het beste is toch de emissies van auto's terugdringen, bussen op andere brandstof laten rijden en het vrachtverkeer aanpakken.”

In Maastricht zullen binnenkort alle stadsbussen van een roetfilter zijn voorzien. „Relatief kleine aanpassingen hebben al veel effect,” zegt Sandra Akkermans van de Milieufederatie Limburg. Deze week verscheen een rapport 'Stof tot nadenken' van alle twaalf provinciale milieufederaties en de stichting Natuur en Milieu met een pleidooi voor een verbod op dieselauto's in binnensteden. Uit het rapport: „De feiten zijn bekend, maar de overheid doet weinig.”

Copyright: NRC Handelsblad